

DE VOORWAARDEN VAN
HET GEBED
VOLGENS DE MALIKI MADHHAB

KARIM ABU UWAYS

Colofon

Colofon

De Voorwaarden van het gebed
volgens de Maliki Madhhab.

Auteur:

Karim Abu Uways

Tweede druk:

2026

Website:

www.qiblah.nl

E-mail:

info@qiblah.nl

© 2026 Stichting Qiblah

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Alle lof komt toe aan Allah. Wij prijzen Hem, zoeken Zijn hulp en vragen Hem om ons oprechtheid, kennis en standvastigheid te schenken. Vrede en zegeningen zij met onze profeet Mohammed ﷺ, zijn familie, zijn metgezellen en allen die hun pad volgen tot aan de Laatste Dag.

Dit boek is samengesteld door Karim Abu Uways als een toegankelijke introductie tot de voorwaarden van het gebed volgens de Maliki madhhab. Het is bedoeld voor iedereen die de fundamenteën van het gebed op een gestructureerde en bewijsgerichte wijze wil leren kennen, zonder daarbij te verdwalen in de uitgebreidere fiqh-discussies die vooral bedoeld zijn voor gevorderde studenten van kennis.

Bij de samenstelling van dit werk is voornamelijk gebruikgemaakt van Sharḥ Mayyārah al-Fāṣī op de Matn al-Murshid al-Mu‘īn van de grote Maliki-geleerde Ibn ‘Āshir رحمه الله. Waar nodig zijn aanvullende toelichtingen toegevoegd om de stof toegankelijker te maken voor de Nederlandstalige lezer.

De Maliki madhhab, gesticht door Imam Mālik ibn Anas رحمه الله, behoort tot de vier erkende rechtsscholen binnen de islamitische jurisprudentie. Imam Mālik groeide op in Medina, de stad van de Profeet Mohammed ﷺ, waar vele metgezellen en hun leerlingen verbleven. Hierdoor kon hij kennis nemen van de overgeleverde uitspraken, maar ook van de levende praktijk van de eerste generaties moslims.

Juist daarom kent de Maliki madhhab een bijzondere plaats toe aan de ‘Amal Ahl al-Madīnah, de overgeleverde praktijk van de inwoners van Medina. Imam Mālik beschouwde deze praktijk als een van de sterkste bewijzen voor de correcte toepassing van de Sunnah, omdat zij werd doorgegeven door de gemeenschap die het dichtst leefde bij de openbaring en de opvoeding van de Profeet ﷺ.

Daarnaast staat Imam Mālik bekend om zijn uitzonderlijk betrouwbare overleveringsketens. De bekendste hiervan is de zogenoemde Silsilat adh-Dhahab, de "Gouden Keten": Imam Mālik, van Nāfiʿ, van ʿ Abdullāh ibn ʿ Umar, van de Boodschapper van Allah ﷺ. Deze keten werd door de hadithgeleerden beschouwd als een van de betrouwbaarste overleveringsketens.

Het woord madhhab betekent letterlijk: de weg of opvatting die een geleerde op basis van zorgvuldig onderzoek heeft ingenomen. Een madhhab is daarom geen doel op zichzelf en ook geen afzonderlijke religie, maar een middel om de islam op een verantwoorde en gestructureerde wijze te begrijpen en in praktijk te brengen. Voor de meeste moslims is het niet mogelijk om zelfstandig alle bewijzen uit de Koran en de Sunnah te onderzoeken en daaruit zelf rechtsregels af te leiden. Daarom volgen zij een erkende rechtsschool, die de islamitische bronnen volgens vaste wetenschappelijke principes heeft uitgelegd.

Op die manier wordt de religie met kennis, zorgvuldigheid en continuïteit doorgegeven. Het uiteindelijke doel blijft het volgen van de Koran en de authentieke Sunnah van de Profeet ﷺ, zoals deze door de betrouwbare geleerden zijn uitgelegd en overgeleverd.

Ik vraag Allah om dit werk zuiver omwille van Zijn Aangezicht te maken, de lezer er voordeel uit te laten halen en eventuele tekortkomingen van mijn kant te vergeven. Alle juistheid is van Allah, en iedere fout is afkomstig van mijzelf en van de shayṭān. Moge Allah dit werk accepteren en het laten behoren tot de blijvende goede daden.

Over de schrijver

Ustaadh Karim Abu Uways is oprichter en hoofddocent van Stichting Qiblah, een Nederlands kennisinstituut dat zich richt op het onderwijzen van authentieke islamitische wetenschappen aan kinderen, jongeren en volwassenen.

Hij studeerde verschillende islamitische disciplines, waaronder fiqh, ‘aqīdah, uṣūl al-fiqh en al-mantiq, bij meerdere docenten en mashāyikh. Tot zijn docenten behoren onder anderen Shaykh Najib, Shaykh Abī Barakāt en Shaykh Mutlaq al-Jāsir, bij wie hij onder meer het werk at-Tiryāq bestudeerde. Daarnaast ontving hij een schriftelijke tazkiyyah en shahādah van Shaykh Dr. al-Bashīr op het gebied van islamitisch onderwijs, da‘wah en gemeenschapswerk en onlangs van Shaykh ash-Shanqiti (Mohamed Amin Sidi Yahya).

Naast zijn islamitische studies voltooide hij, met de gunsten van Allah, een HBO-opleiding in Contra-Radicalisering, die hij afsloot met een eindcijfer van 9,8. Karim Abu Uways verzorgt lessen, lezingen en cursussen en houdt zich daarnaast bezig met het ontwikkelen van lesmateriaal en het schrijven van educatieve boeken.

Zo verschenen onder meer ‘De Vier Rechten van een Overledene’ en het kinderboek ‘Ontdek Adam’. Zijn publicaties kenmerken zich door een heldere structuur, bewijsgerichte benadering en praktische toepasbaarheid.

Met zijn werk streeft hij ernaar om betrouwbare islamitische kennis toegankelijk te maken voor een breed publiek en mensen te helpen een sterkere verbinding te ontwikkelen met Allah, Zijn Boek en de Sunnah van Zijn boodschapper ﷺ.

Inleiding

Het gebed is de grootste lichamelijke vorm van aanbidding binnen de islam en vormt de dagelijkse verbinding tussen de dienaar en zijn Heer. Het is de eerste daad waarover de mens op de Dag der Opstanding ter verantwoording zal worden geroepen. Wanneer het gebed in orde is, is er hoop dat ook de overige daden in orde zullen zijn. Wanneer het gebed tekortschiet, heeft dat gevolgen voor de rest van het handelen van de dienaar. De profeet ﷺ zei immer zoals verzameld door at-Tabarāni: “Het allereerste waarover een dienaar rekenschap moet afleggen op de Dag der Opstanding is het gebed....”

Juist daarom hebben de geleerden door de eeuwen heen veel aandacht besteed aan de voorwaarden, pilaren en verplichtingen van het gebed. Een daad van aanbidding wordt immers niet alleen beoordeeld op de oprechtheid waarmee zij wordt verricht, maar ook op de wijze waarop zij overeenkomt met de leiding van de profeet. Goede bedoelingen alleen zijn daarom niet voldoende. Zoals een gebouw niet kan blijven staan zonder een stevig fundament, zo kan een gebed niet geldig zijn wanneer aan de noodzakelijke voorwaarden niet is voldaan.

In de praktijk blijkt dat veel moslims al jarenlang bidden zonder de voorwaarden van het gebed ooit systematisch te hebben bestudeerd. Men leert de bewegingen van ouders of familieleden, maar staat zelden stil bij de vraag waarom bepaalde handelingen verplicht zijn of welke zaken voorafgaand aan het gebed vervuld moeten worden. Hierdoor ontstaan onbedoeld fouten die eenvoudig voorkomen hadden kunnen worden door het opdoen van basiskennis.

Dit boek is geschreven om daarin een eerste stap te bieden. De bedoeling is niet om alle juridische meningsverschillen uitvoerig te behandelen, maar om de lezer op een heldere en gestructureerde wijze kennis te laten maken met de voorwaarden van het gebed volgens de Maliki-madhab. Waar mogelijk is gekozen voor eenvoudige taal, terwijl de inhoud gebaseerd blijft op de werken van de erkende geleerden van deze rechtsschool.

Kennis is geen doel op zichzelf. Zij is een middel om Allah op de juiste wijze te aanbidden. Hoe beter een moslim begrijpt wat Allah van hem verlangt, des te bewuster zal hij voor Hem staan. De uiterlijke voorwaarden vormen daarbij het basis, maar uiteindelijk is het de bedoeling dat zij leiden tot een gebed waarin ook het hart aanwezig is, met eerbied, nederigheid en oprechtheid.

Ik vraag Allah de Verhevene dit werk te laten behoren tot de oprechte daden, de lezer er voordeel uit te laten halen en eventuele tekortkomingen van mijn kant te vergeven. Alle juistheid is van Allah, terwijl iedere fout afkomstig is van mijzelf. Moge Hij dit bescheiden werk accepteren en het tot een blijvende bron van profijt maken voor iedereen die het leest.

Waarom de voorwaarden van het gebed onmisbaar zijn

Het gebed neemt binnen de islam een bijzondere plaats in. Na de geloofsgetuigenis is het de grootste verplichting die Allah Zijn dienaren heeft opgelegd en de belangrijkste lichamelijke daad van aanbidding. Het vormt de dagelijkse verbinding tussen de dienaar en zijn Heer, zuivert het hart, weerhoudt van zondig gedrag en herinnert de gelovige voortdurend aan zijn uiteindelijke doel: de aanbidding van Allah alleen.

Toch is niet ieder gebed automatisch geldig. Zoals een gebouw niet kan blijven staan zonder een stevig fundament, zo kan een gebed niet geldig zijn wanneer de noodzakelijke voorwaarden ontbreken. Daarom maakten de geleerden vanaf de vroegste generaties onderscheid tussen datgene wat vóór het gebed vervuld moet zijn en datgene wat tijdens het gebed zelf behoort.

Wie bijvoorbeeld bidt zonder rituele reinheid, voordat de gebedstijd is aangebroken of zonder zich, terwijl hij daartoe in staat is, naar de qiblah te richten, heeft weliswaar een gebed verricht, maar niet een gebed dat volgens de islamitische wetgeving geldig is. Niet omdat zijn oprechtheid ontbreekt, maar omdat Allah de geldigheid van deze aanbidding heeft verbonden aan voorwaarden die eerst vervuld moeten zijn.

Juist daarom besteedden de geleerden in hun fiqhwerken zoveel aandacht aan de voorwaarden van het gebed. Zij beschouwden deze niet als een theoretisch onderwerp, maar als een noodzakelijke voorbereiding op de belangrijkste dagelijkse daad van aanbidding van iedere moslim. Vrijwel alle klassieke werken beginnen daarom met de voorwaarden van het gebed, waarna de pilaren, verplichtingen, aanbevolen handelingen en andere bepalingen worden behandeld.

De voorwaarden van het gebed zijn te vergelijken met het fundament van een gebouw. Hoe prachtig een gebouw ook is, zonder een stevig fundament zal het vroeg of laat instorten. Zo kan een gebed uiterlijk volledig correct lijken, terwijl het zijn geldigheid mist doordat een van de voorwaarden ontbreekt.

Het leren van deze voorwaarden is daarom niet slechts een theoretische oefening, maar een noodzakelijke stap voor iedere moslim die Allah wil aanbidden op de wijze die Hij heeft voorgeschreven. Hoe beter de dienaar zijn aanbidding begrijpt, des te bewuster en zorgvuldiger hij zijn Heer zal ontmoeten in het gebed.

In de volgende hoofdstukken worden de voorwaarden van het gebed één voor één behandeld volgens de Maliki-madhab, zodat de lezer niet alleen leert wat deze voorwaarden zijn, maar ook waarom zij een onmisbaar onderdeel vormen van een geldig gebed.

De voorwaarden van het gebed (Shurūṭ aṣ-Ṣalāh)

Voordat een moslim met het gebed begint, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Deze voorwaarden gaan vooraf aan het gebed en vormen de basis waarop de geldigheid ervan rust. Wanneer één van deze voorwaarden ontbreekt, kan het gebed niet geldig zijn, ook al worden alle handelingen van het gebed correct verricht.

Een voorwaarde is daarom te vergelijken met het fundament van een gebouw. Het fundament is zelf geen onderdeel van het gebouw, maar zonder fundament kan het gebouw niet blijven staan. Zo behoren de voorwaarden niet tot het gebed zelf, maar zijn zij onmisbaar voor de geldigheid ervan.

Binnen de Maliki-madhab worden de voorwaarden van het gebed onderverdeeld in drie categorieën. Dit onderscheid helpt de student te begrijpen welke voorwaarden bepalen voor wie het gebed verplicht is, welke voorwaarden betrekking hebben op de geldigheid van het gebed en welke voorwaarden tijdens het gebed in acht moeten worden genomen.

In de volgende paragrafen worden deze drie categorieën afzonderlijk behandeld.

Voorwaarden voor verplichting en geldigheid (Shurūṭ al-Wujūb wa aṣ-Ṣiḥḥah)

Deze eerste categorie omvat de voorwaarden die bepalen of het gebed voor iemand verplicht wordt én of het gebed geldig kan zijn. Ontbreekt één van deze voorwaarden, dan rust de verplichting niet op de persoon of kan het gebed niet als geldig worden beschouwd.

1. Het bereiken van de boodschap (Bulūgh ad-Da‘wah)

Het gebed wordt pas verplicht voor degene die de boodschap van de islam heeft bereikt op een wijze waardoor hij kennis heeft kunnen nemen van zijn religieuze verplichtingen. Zonder het bereiken van deze boodschap kan iemand niet verantwoordelijk worden gehouden voor een verplichting waarvan hij geen kennis heeft kunnen nemen.

2. Het ingaan van de gebedstijd (Dukhūl al-Waqt)

Geen enkel verplicht gebed mag worden verricht voordat de voorgeschreven tijd is aangebroken. Iedere verplichte ṣalāh heeft een eigen tijd die door Allah is vastgesteld. Zodra deze tijd aanbreekt, wordt het gebed verplicht voor degene op wie de overige voorwaarden van toepassing zijn.

3. Verstandelijk vermogen (Al-‘Aql)

Het gebed is slechts verplicht voor degene die over zijn verstand beschikt. Daarom rust deze verplichting niet op iemand die blijvend zijn verstand heeft verloren of zich bevindt in een toestand waarin hij geen besef heeft van zijn handelingen. Wanneer dit beletsel verdwijnt voordat de gebedstijd is verstreken, wordt het gebed alsnog verplicht. Wie zichzelf door het gebruik van bedwelmende middelen in een toestand van bewusteloosheid heeft gebracht, blijft verantwoordelijk voor de gemiste gebeden en dient deze volgens de regels van de Maliki-madhab in te halen.

4. Vrij zijn van menstruatie en postnatale bloeding (Inqitā al-Ḥayḍ wa an-Nifās)

Het gebed is niet verplicht voor een vrouw die zich in haar menstruatieperiode of de periode van postnatale bloeding bevindt. Zodra deze periode is geëindigd en zij zich ritueel heeft gereinigd, wordt het gebed opnieuw verplicht. De gebeden die tijdens deze periode zijn gemist, hoeven niet te worden ingehaald.

5. Beschikbaarheid van zuiver water of de mogelijkheid tot tayammum (Wujūd al-Mā’ aw aṣ-Ṣa’id at-Tāhir)

Het gebed is verplicht wanneer de rituele reiniging kan worden verricht met zuiver water. Indien water niet beschikbaar is of het gebruik ervan vanwege een geldige reden, zoals ziekte of het vrezen van schade, niet mogelijk is, heeft de islam als vergemakkelijking de tayammum voorgeschreven. In dat geval neemt de tayammum de plaats in van de wassing of de grote rituele wassing, waardoor het gebed rechtsgeldig kan worden verricht.

6. Niet slapen of bewusteloos zijn (‘Adam an-Nawm wa al-Ighmā’)

Het gebed is niet verplicht voor iemand die slaapt of buiten bewustzijn is zolang deze toestand voortduurt. Degene die een gebed door slaap of vergeetachtigheid mist, dient dit gebed te verrichten zodra hij wakker wordt of zich het gemiste gebed herinnert. Dit is gebaseerd op de uitspraak van de Profeet ﷺ dat er voor een gemist gebed door slaap of vergeetachtigheid geen andere verzoening is dan het te verrichten zodra men daartoe in staat is.

Voorwaarden voor de verplichting (Shurūt al-Wujūb)

Naast de voorwaarden die zowel betrekking hebben op de verplichting als de geldigheid van het gebed, kent de Maliki-madhab ook voorwaarden die uitsluitend bepalen voor wie het gebed verplicht is. Ontbreekt één van deze voorwaarden, dan rust de verplichting van het gebed niet op de betreffende persoon. Zodra de belemmering verdwijnt, gelden voor hem of haar weer de normale regels van de islamitische wetgeving.

1. Het bereiken van de puberteit (Al-Bulūgh)

Het gebed wordt verplicht zodra een moslim de puberteit bereikt. Vanaf dat moment behoort hij of zij tot degenen die religieus verantwoordelijk zijn voor het verrichten van de verplichte gebeden en zal hierover tegenover Allah ter verantwoording worden geroepen.

Voor kinderen die de puberteit nog niet hebben bereikt, is het gebed niet verplicht. Wanneer zij echter bidden, worden zij daarvoor beloond. Daarom moedigen de geleerden ouders aan hun kinderen al op jonge leeftijd vertrouwd te maken met het gebed, zodat zij deze belangrijke daad van aanbidding vanzelfsprekend leren verrichten wanneer zij de puberteit bereiken.

2. Afwezigheid van dwang (‘ Adam al-Ikrāh)

Het gebed is slechts verplicht wanneer iemand in staat is deze verplichting uit te voeren. Indien een persoon door ernstige en daadwerkelijke dwang tijdelijk wordt verhinderd het gebed te verrichten, wordt daarmee rekening gehouden binnen de islamitische wetgeving. Zodra deze belemmering is verdwenen, gelden voor hem weer de normale bepalingen met betrekking tot het gebed.

Voorwaarden voor de geldigheid (Shurūṭ aṣ-Ṣiḥḥah)

De voorwaarden van de geldigheid zijn de voorwaarden waaraan voldaan moet zijn voordat het gebed begint en, waar van toepassing, gedurende het gebed behouden moeten blijven. Wanneer één van deze voorwaarden ontbreekt, is het gebed niet geldig, ook al worden alle pilaren en verplichtingen correct verricht. Binnen de Maliki-madhab behoren de volgende voorwaarden tot de voorwaarden van de geldigheid van het gebed.

1. Reinheid van onreinheden (Ṭahārat al-Khabath)

Het lichaam, de kleding en de plaats waarop wordt gebeden dienen vrij te zijn van onreinheden (najāsah). Het verwijderen van deze onreinheden behoort tot de voorwaarden voor een geldig gebed, voor zover de dienaar daartoe in staat is en zich bewust is van de aanwezigheid ervan. Wanneer iemand uit onwetendheid, vergeetachtigheid of onvermogen handelt, gelden hiervoor de bepalingen die de Maliki-geleerden uitvoerig hebben beschreven.

2. Rituele reinheid (Ṭahārat al-Ḥadath)

De rituele onreinheid dient vóór het gebed te zijn opgeheven door middel van de kleine rituele wassing (wuḍūʿ) of, wanneer dit verplicht is, de grote rituele wassing (ghusl). Zonder deze rituele reinheid is het gebed niet geldig. De Profeet ﷺ zei: "Allah aanvaardt het gebed van iemand die in een staat van rituele onreinheid verkeert niet, totdat hij zich ritueel heeft gereinigd."

3. Het bedekken van de ʿawrah (Satr al-ʿAwrah)

Tijdens het gebed dient de ʿawrah op de voorgeschreven wijze bedekt te zijn. De omvang van de ʿawrah verschilt tussen mannen en vrouwen en wordt binnen de fiqh nader uitgewerkt. Deze bedekking moet gedurende het gehele gebed behouden blijven, ongeacht of iemand alleen is of zich in het openbaar bevindt.

4. Het zich richten naar de qiblah (Istiqbāl al-Qiblah)

Degene die bidt, dient zich, voor zover hij daartoe in staat is, naar de qiblah te richten. Dit geldt voor zowel de verplichte als de vrijwillige gebeden, tenzij de islamitische wetgeving hiervoor een geldige uitzondering heeft gemaakt, zoals bij bepaalde vormen van onvermogen of andere erkende omstandigheden.

De islam als voorwaarde: een meningsverschil

Wie zich verdiept in de islamitische rechtswetenschap zal al snel ontdekken dat geleerden het soms oneens zijn over de indeling of formulering van bepaalde onderwerpen. Dit betekent echter niet dat zij van mening verschillen over de religie zelf, maar vaak slechts over de wijze waarop een onderwerp het duidelijkst kan worden geordend of uitgelegd.

Een voorbeeld hiervan is de vraag of de islam als een afzonderlijke voorwaarde voor de geldigheid en verplichting van het gebed moet worden genoemd. Sommige Maliki-geleerden noemen de islam expliciet als eerste voorwaarde. Anderen beschouwen dit als een vanzelfsprekend uitgangspunt dat reeds besloten ligt in de overige voorwaarden en daarom niet afzonderlijk hoeft te worden vermeld. Het uiteindelijke praktische gevolg van beide benaderingen is hetzelfde: zonder de islam is het gebed niet geldig en rust de verplichting van het gebed niet op de ongelovige op dezelfde wijze als op de moslim. Het verschil betreft daarom voornamelijk de wijze van indelen en onderwijzen, niet de uiteindelijke rechtsregel.

Dit is een belangrijk uitgangspunt binnen de fiqh. Niet ieder meningsverschil tussen geleerden is een tegenstelling waarbij de één de waarheid volledig bezit en de ander volledig dwaalt. Vele verschillen hebben betrekking op de uitleg van teksten, de weging van bewijzen of de didactische indeling van de stof. De grote imams van de rechtsscholen erkenden dit onderling en hadden diep respect voor elkaars kennis en inspanningen, ook wanneer zij op onderdelen tot een andere conclusie kwamen.

Daarom dient de student van kennis voorzichtig om te gaan met dergelijke verschillen. Het is niet de bedoeling om bij iedere afwijkende mening verwarring te zaaien of voortdurend tussen opvattingen te wisselen. Voor de gewone moslim is het volgen van een betrouwbare rechtsschool juist een middel om de religie op een gestructureerde en verantwoorde wijze te leren. Pas wanneer iemand over de noodzakelijke kennis, de methodologie en de instrumenten beschikt om de bewijzen zelfstandig te wegen, kan hij zich verdiepen in de redenen achter de verschillende opvattingen van de geleerden.

Om die reden is in dit werk gekozen voor de indeling die door veel Maliki-geleerden wordt gehanteerd. Niet omdat andere indelingen onjuist zouden zijn, maar omdat deze opbouw het beste aansluit bij de systematiek van dit boek en de leertraditie waarop het is gebaseerd.

Farā'id aṣ-Ṣalāh (De Verplichtingen van het Gebed)

Nadat de voorwaarden van het gebed zijn vervuld, komt de moslim bij het gebed zelf. Ook binnen het gebed hebben de geleerden een nauwkeurig onderscheid gemaakt tussen de verschillende handelingen die de dienaar verricht. Niet iedere handeling heeft namelijk dezelfde rechtswaarde. Sommige handelingen zijn onmisbare onderdelen van het gebed, andere vullen het gebed aan en weer andere behoren tot de aanbevolen etiquette die het gebed vervolmaken.

Deze indeling is niet ontstaan uit menselijke voorkeur of persoonlijke smaak. Zij is het resultaat van zorgvuldig onderzoek van de Koran, de Sunnah en de uitleg van de eerste generaties moslims. De geleerden bestudeerden de uitspraken en handelingen van de profeet ﷺ en onderzochten welke onderdelen een voorwaarde vormden voor de geldigheid van het gebed, welke handelingen verplicht waren, welke sterk aanbevolen waren en welke slechts behoorden tot de volmaaktheid van het gebed. Op basis daarvan ontwikkelden zij een systematische indeling die de student helpt de islamitische wetgeving beter te begrijpen.

Voor iemand die voor het eerst fiqh bestudeert, kunnen deze verschillende categorieën ingewikkeld lijken. Waarom spreken de geleerden over voorwaarden, verplichtingen, pilaren, aanbevolen handelingen en aanbevolen etiquette? Het antwoord is eenvoudig. Niet iedere fout heeft dezelfde gevolgen. Iemand die zonder rituele reinheid bidt, verkeert in een andere situatie dan iemand die een aanbevolen smeekbede vergeet. Evenmin is iemand die een verplicht onderdeel van het gebed achterwege laat gelijk aan degene die slechts een aanbevolen handeling nalaat. Door deze verschillen duidelijk te benoemen, ontstaat een evenwichtige en nauwkeurige toepassing van de islamitische wetgeving.

Een belangrijk uitgangspunt binnen de fiqh is dat Allah Zijn dienaren niet heeft belast met willekeurige regels. Iedere verplichting heeft een wijsheid, ook wanneer die wijsheid niet altijd volledig door de mens wordt begrepen. De gelovige verricht zijn aanbidding daarom niet uitsluitend omdat hij de achterliggende reden kent, maar in de eerste plaats omdat Allah en Zijn Boodschapper ﷺ daartoe hebben opgedragen. Juist daarin komt de ware betekenis van overgave tot uiting.

Tegelijkertijd hebben de geleerden zich ingespannen om de wijsheden achter veel voorschriften toe te lichten. Zij wezen erop dat de islam de mens opvoedt door structuur, discipline en voortdurende herinnering aan Allah. Het gebed vormt daarvan het duidelijkste voorbeeld. Iedere houding, iedere uitspraak en iedere beweging kent een eigen plaats en betekenis. Het gebed is daardoor niet slechts een verzameling handelingen, maar een vorm van aanbidding waarin lichaam, tong en hart gezamenlijk Allah verheerlijken.

Bij het bestuderen van de fiqh is het daarom belangrijk onderscheid te maken tussen de verschillende rechtswaarden. De voorwaarden gaan vooraf aan het gebed. De verplichtingen en pilaren maken deel uit van het gebed zelf. Daarnaast zijn er handelingen die het gebed vervolmaken en de beloning vergroten, zonder dat het nalaten ervan de geldigheid van het gebed aantast. Wie deze structuur begrijpt, zal de islamitische wetgeving niet langer ervaren als een losse verzameling regels, maar als een samenhangend geheel waarin iedere bepaling haar eigen plaats heeft.

Dit is tevens een van de redenen waarom de geleerden zoveel aandacht besteedden aan de ordening van kennis. De fiqh bestaat niet uit willekeurige hoofdstukken, maar uit een zorgvuldig opgebouwde wetenschap waarin iedere stap voortbouwt op de vorige. Eerst worden de voorwaarden behandeld, vervolgens de verplichtingen, daarna de aanbevolen handelingen en ten slotte de zaken die het gebed ongeldig maken. Deze volgorde helpt de student om de stof stap voor stap te begrijpen en voorkomt verwarring tussen wat essentieel is en wat behoort tot de vervolmaking van het gebed.

In de volgende hoofdstukken zullen wij de verplichtingen van het gebed behandelen volgens de Maliki-madhab, zoals deze zijn overgeleverd door de geleerden van deze rechtsschool. Het doel daarvan is het verrichten van het gebed op de wijze waarop Allah dat heeft voorgeschreven en waarop Zijn Boodschapper ﷺ het heeft onderwezen.

Belangrijk

Het bestuderen van de fiqh heeft als doel het verbeteren van de eigen aanbidding. De geleerden zeiden dat kennis begint bij jezelf. Daarom behoort de student de regels van het gebed allereerst toe te passen op zijn eigen handelen, alvorens zich bezig te houden met de fouten van anderen.

1. De intentie (An-Niyyah)

De intentie behoort tot de eerste verplichtingen van het gebed. Zij is het voornemen in het hart om een specifieke daad van aanbidding uitsluitend omwille van Allah te verrichten. Door de intentie wordt onderscheid gemaakt tussen aanbidding en gewone dagelijkse handelingen, en tussen de verschillende gebeden, zoals een verplicht of vrijwillig gebed.

De plaats van de intentie is het hart. Het uitspreken ervan met de tong behoort niet tot de verplichtingen van het gebed en is binnen de Maliki-madhab niet voorgeschreven. De intentie dient aanwezig te zijn bij de openingstakbīr en gedurende het gebed voort te duren. Wie tijdens het gebed de intentie verbreekt of besluit het gebed te beëindigen, maakt zijn gebed ongeldig.

Bewijs

Ibn ʿĀshir رحمه الله zegt:

وفرضها النية في الابتداء

"Een van de verplichtingen van het gebed is de intentie bij het begin."

Imam Mayyārah legt uit dat de intentie inhoudt dat de dienaar in zijn hart weet welk gebed hij verricht. Zo maakt hij onderscheid tussen een verplicht en een vrijwillig gebed, en tussen de verschillende verplichte gebeden.

De intentie is een daad van het hart en vereist geen uitgesproken woorden. Wie zich gereedmaakt voor het gebed en weet welk gebed hij gaat verrichten, heeft daarmee zijn intentie gevormd. Het telkens herhalen of hardop uitspreken van de intentie behoort daarom niet tot de Sunnah.

Praktische aandachtspunten

- De intentie bevindt zich in het hart.
- Weet welk gebed je gaat verrichten.
- Spreek de intentie niet hardop uit.
- Laat je niet meeslepen door onnodige twijfels over de intentie.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen denken dat de intentie pas geldig is wanneer zij een vaste formule hardop hebben uitgesproken. Hiervoor bestaat geen bewijs uit de Sunnah.

Samenvatting

De intentie is de eerste verplichting van het gebed en bevindt zich in het hart. Zij onderscheidt de verschillende vormen van aanbidding en dient aanwezig te zijn vanaf de opening van het gebed tot aan de voltooiing ervan.

2. De openingstakbīr (Takbīrat al-Iḥrām)

De openingstakbīr is de uitspraak "Allāhu Akbar" waarmee het gebed begint. Door deze woorden treedt de dienaar het gebed binnen en begint zijn ontmoeting met Allah. Vanaf dit moment gelden de voorschriften van het gebed en worden handelingen die daarbuiten zijn toegestaan, zoals spreken of eten, verboden totdat het gebed met de taslīm wordt beëindigd.

Binnen de Maliki-madhab behoort de openingstakbīr tot de verplichtingen van het gebed. Zonder deze takbīr is het gebed niet geldig.

Bewijs

Ibn ʿĀshir رحمه الله zegt:

وتحرم التكبيرة الإحرام

"En de openingstakbīr behoort tot de verplichtingen."

Imam Mayyārah legt uit dat de openingstakbīr uitsluitend wordt verricht met de woorden "Allāhu Akbar". Andere bewoordingen, ook al hebben zij een vergelijkbare betekenis, vervangen deze voorgeschreven formulering niet. Met deze takbīr begint het gebed daadwerkelijk. Daarom wordt zij Takbīrat al-Iḥrām genoemd, omdat de dienaar hierdoor de staat van het gebed binnengaat.

Praktische aandachtspunten

- Spreek de woorden "Allāhu Akbar" duidelijk uit.
- Verricht de openingstakbīr direct na het vormen van de intentie.
- Begin het gebed pas nadat de openingstakbīr volledig is uitgesproken.
- Wees je bewust dat hiermee het gebed officieel begint.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen vervangen de openingstakbīr door andere woorden of spreken haar onduidelijk uit. Ook komt het voor dat men de intentie vormt en vervolgens lange tijd wacht voordat de openingstakbīr wordt uitgesproken. Binnen de Maliki-madhab dient de openingstakbīr juist het directe begin van het gebed te vormen.

Samenvatting

De openingstakbīr is de tweede verplichting van het gebed en wordt verricht met de woorden "Allāhu Akbar". Hiermee treedt de dienaar het gebed binnen en beginnen de voorschriften van de ṣalāh. Zonder deze openingstakbīr is het gebed volgens de Maliki-madhab niet geldig.

3. Het staan tijdens het verplichte gebed (Al-Qiyām li al-Fard)

Het staan voor de openingstakbīr behoort tot de verplichtingen van het gebed voor degene die daartoe in staat is. Dit betekent dat de dienaar de openingstakbīr staand uitspreekt, omdat hiermee het gebed officieel begint.

Het is daarom niet voldoende om de openingstakbīr zittend uit te spreken en daarna pas op te staan voor de recitatie. Wie lichamelijk niet in staat is om te staan, verricht deze verplichting naar vermogen.

Bewijs

Ibn ʿĀshir رحمه الله zegt:

تكبيرة الإحرام والقيام لها

ونية بها ترام

“De openingstakbīr, het staan daarvoor, en de intentie die daarmee wordt beoogd.”

Imam Mayyārah legt uit dat het staan verbonden is aan de openingstakbīr zelf. De dienaar treedt het gebed binnen terwijl hij staat, wanneer hij daartoe in staat is. Pas daarna begint de recitatie van Sūrat al-Fātiḥah. Deze verplichting laat zien dat de opening van het gebed niet losstaat van de houding waarin zij wordt verricht. De dienaar begint zijn gebed staand, in eerbied en aandacht voor Allah.

Praktische aandachtspunten

- Sta rechtop voordat je de openingstakbīr uitspreekt.
- Spreek de takbīr niet zittend uit als je kunt staan.
- Begin pas daarna met de recitatie.
- Wie niet kan staan, bidt volgens zijn vermogen.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen spreken de openingstakbīr uit terwijl zij nog niet volledig staan, of terwijl zij al bezig zijn met bewegen. Anderen zitten nog en staan pas daarna op voor de recitatie. Binnen de Maliki-madhab hoort de openingstakbīr echter staand uitgesproken te worden voor degene die daartoe in staat is.

Samenvatting

Het staan voor de openingstakbīr is een zelfstandige verplichting van het gebed. De dienaar begint zijn gebed staand met de woorden “Allāhu Akbar”, wanneer hij daartoe in staat is. Wie niet kan staan, verricht het gebed naar zijn vermogen.

4. De recitatie van Sūrat al-Fātiḥah (Qirā'at Sūrat al-Fātiḥah)

De recitatie van Sūrat al-Fātiḥah behoort tot de verplichtingen van het gebed. Zij wordt verricht tijdens het staan en vormt een vast onderdeel van iedere rak'ah voor de imam en degene die alleen bidt. Binnen de Maliki-madhab is het niet voldoende om in plaats van al-Fātiḥah een andere soerah of andere woorden te reciteren. De Fātiḥah heeft in het gebed een eigen plaats en mag niet bewust worden weggelaten.

Bewijs

Ibn 'Āshir رحمه الله zegt:

والفرض منها قراءة الفاتحة

"Tot de verplichtingen ervan behoort het reciteren van al-Fātiḥah."

Imam Mayyārah legt uit dat het reciteren van al-Fātiḥah een zelfstandige verplichting is. De bidder dient deze soerah te reciteren op de plaats waar zij is voorgeschreven, namelijk tijdens het staan.

De recitatie dient duidelijk en zorgvuldig te gebeuren. Wie al-Fātiḥah nog niet correct kan reciteren, dient haar te leren voor zover hij daartoe in staat is. De bedoeling is niet slechts het uitspreken van klanken, maar het verrichten van een bewuste daad van aanbidding met de woorden die Allah heeft geopenbaard.

Praktische aandachtspunten

- Reciteer al-Fātiḥah in iedere rak'ah.
- Reciteer haar tijdens het staan.
- Spreek de woorden rustig en duidelijk uit.
- Leer de uitspraak en betekenis zo goed mogelijk.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen reciteren al-Fātiḥah zo snel dat letters of woorden worden ingeslikt. Anderen kennen de tekst wel uit het hoofd, maar hebben nooit stilgestaan bij de betekenis ervan.

Samenvatting

De recitatie van Sūrat al-Fātiḥah behoort tot de verplichtingen van het gebed. Zij wordt gereciteerd tijdens het staan en mag niet bewust worden weggelaten of vervangen door een andere recitatie. Wie haar zorgvuldig leert en bewust reciteert, geeft dit fundament van het gebed de plaats die het verdient.

5. Het staan tijdens de recitatie van Sūrat al-Fātiḥah (Al-Qiyām li Qirā'at al-Fātiḥah)

Het staan tijdens de recitatie van Sūrat al-Fātiḥah behoort tot de verplichtingen van het verplichte gebed voor degene die daartoe in staat is. Dit betekent dat de Fātiḥah niet alleen gereciteerd moet worden, maar dat deze recitatie ook plaatsvindt terwijl men staat. Wie lichamelijk niet in staat is om te staan, verricht deze verplichting naar vermogen. De islamitische wetgeving verbindt verplichtingen immers aan het vermogen van de dienaar.

Bewijs

Ibn 'Ashir رحمه الله zegt:

قِرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ وَالْقِيَامُ لَهَا

“Het reciteren van al-Fātiḥah en het staan daarvoor.”

Imam Mayyārah legt uit dat het staan voor de recitatie van al-Fātiḥah een afzonderlijke verplichting is. Het is dus niet voldoende dat iemand de Fātiḥah reciteert, terwijl hij zonder geldige reden zit. De voorgeschreven plaats van deze recitatie is het staan. Men noemt de recitatie van al-Fātiḥah en het staan daarvoor als afzonderlijke verplichtingen binnen het gebed. Wie de Fātiḥah zittend reciteert terwijl hij kan staan, heeft deze verplichting niet correct uitgevoerd.

Praktische aandachtspunten

- Reciteer al-Fātiḥah staand wanneer je daartoe in staat bent.
- Sta rustig en stabiel tijdens de recitatie.
- Begin pas met de recitatie nadat je volledig staat.
- Wie niet kan staan, bidt volgens zijn vermogen.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen gaan zitten omdat zij moeite hebben met de rukū' of sujūd, terwijl zij nog wel kunnen staan tijdens de recitatie. In dat geval blijft het staan voor al-Fātiḥah verplicht, en verricht men de andere onderdelen naar vermogen. Ook komt het voor dat iemand begint met reciteren terwijl hij nog in beweging is. De recitatie hoort plaats te vinden nadat men de staande houding heeft aangenomen.

Samenvatting

Het staan tijdens de recitatie van Sūrat al-Fātiḥah is een zelfstandige verplichting van het verplichte gebed. De Fātiḥah wordt gereciteerd terwijl men staat, voor zover men daartoe in staat is. Een onvermogen in één onderdeel van het gebed betekent niet automatisch dat andere verplichtingen vervallen.

6. De buiging (Ar-Rukūʿ)

De rukūʿ is de buiging in het gebed en behoort tot de verplichtingen ervan. De bidder buigt vanuit de staande houding totdat de vorm van de rukūʿ duidelijk aanwezig is. Deze buiging moet bewust en beheerst worden verricht, niet als een snelle overgang naar de volgende houding. Wie lichamelijk niet in staat is om volledig te buigen, verricht de rukūʿ naar vermogen. De verplichting blijft bestaan, maar wordt uitgevoerd binnen de mogelijkheid van de dienaar.

Bewijs

Ibn ʿĀshir رحمه الله zegt:

وَرُكُوعٌ كَذَا الرُّكُوعُ وَارْفَعْ

“En een rakʿah, evenals de rukūʿ, en richt je daarna op.”

Imam Mayyārah legt uit dat de rukūʿ een zelfstandige verplichting is binnen het gebed. De bidder dient daadwerkelijk te buigen, zodat deze houding onderscheiden wordt van het staan en van de sujūd. De Habous-lesstof noemt de rukūʿ daarom afzonderlijk onder de farāʾiḍ van het gebed.

De rukūʿ wordt verricht na de recitatie en vóór het oprichten daaruit. Zij heeft dus een vaste plaats binnen de volgorde van het gebed. Wie haar bewust overslaat of niet werkelijk uitvoert, heeft een verplicht onderdeel van het gebed achterwege gelaten.

Praktische aandachtspunten

- Buig duidelijk vanuit de staande houding.
- Verricht de rukūʿ rustig en zonder haast.
- Zorg dat de rukūʿ herkenbaar is als zelfstandige houding.
- Wie niet volledig kan buigen, buigt naar vermogen.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen buigen zo weinig dat de rukūʿ nauwelijks herkenbaar is. Anderen gaan te snel door naar de volgende houding, waardoor de buiging meer lijkt op een korte beweging dan op een zelfstandig onderdeel van het gebed.

Samenvatting

De rukūʿ behoort tot de verplichtingen van het gebed. Zij wordt verricht na de recitatie en moet duidelijk herkenbaar zijn als buiging. Wie haar volledig kan verrichten, doet dat; wie daartoe niet in staat is, verricht haar volgens zijn vermogen.

7. Het oprichten na de rukū‘ (Ar-Raf‘ mina ar-Rukū‘)

Het oprichten na de rukū‘ behoort tot de verplichtingen van het gebed. Nadat de bidder heeft gebogen, dient hij terug te keren naar de staande houding voordat hij overgaat naar de sujūd.

Dit oprichten is een zelfstandige verplichting. Het is dus niet voldoende om vanuit de rukū‘ direct door te bewegen naar de neerwerping zonder eerst overeind te komen.

Bewijs

Ibn ‘Āshir رحمه الله zegt:

وَرَكْعَةٌ كَذَا الرُّكُوعُ وَارْفَعْ

“En een rak‘ah, evenals de rukū‘, en richt je daarna op.”

Imam Mayyārah legt uit dat het opkomen uit de rukū‘ afzonderlijk wordt genoemd, omdat het een eigen verplichting vormt binnen het gebed. De bidder verlaat de houding van de rukū‘ en keert terug naar het staan voordat hij naar de sujūd gaat. Men noemt dit daarom apart onder de farā’id van het gebed. Wie lichamelijk niet volledig rechtop kan staan, verricht deze handeling naar vermogen. De verplichting blijft bestaan, maar wordt uitgevoerd binnen wat mogelijk is.

Praktische aandachtspunten

- Kom na de rukū‘ terug naar de staande houding.
- Ga niet direct van de rukū‘ naar de sujūd.
- Laat deze overgang duidelijk herkenbaar zijn.
- Wie niet volledig kan staan, richt zich op naar vermogen.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen komen na de rukū‘ slechts gedeeltelijk omhoog en gaan daarna direct naar de sujūd. Hierdoor wordt het oprichten uit de rukū‘ niet volledig uitgevoerd. Ook komt het voor dat men deze beweging te snel verricht, waardoor de houding nauwelijks herkenbaar is. Binnen de Maliki-madhab dient het oprichten uit de rukū‘ als een eigen verplicht onderdeel van het gebed te worden verricht.

Samenvatting

Het oprichten na de rukū‘ behoort tot de verplichtingen van het gebed. De bidder keert na de buiging terug naar de staande houding voordat hij naar de sujūd gaat. Wie daartoe niet volledig in staat is, verricht deze verplichting naar zijn vermogen.

8. De neerwerping (As-Sujūd)

De sujūd is de neerwerping in het gebed en behoort tot de verplichtingen ervan. De bidder plaatst zich in de houding van neerwerping, waarbij hij zich uit nederigheid en onderwerping voor Allah neerbuigt.

Binnen de Maliki-madhab is het niet voldoende om slechts licht te bewegen richting de grond. De neerwerping moet duidelijk herkenbaar zijn als sujūd en op de voorgeschreven wijze worden verricht.

Bewijs

Ibn ʿĀshir رحمه الله zegt:

وَالسُّجُودُ بِالْخُضُوعِ وَالرَّفْعُ مِنْهُ

“En de neerwerping met nederigheid, en het opkomen daaruit.”

Imam Mayyārah legt uit dat de sujūd een eigen fundament van het gebed is. Zij komt na de rukūʿ en het oprichten daaruit, en wordt verricht voordat men weer opkomt uit de neerwerping. De woorden van Ibn ʿĀshir wijzen niet alleen op de lichamelijke neerwerping, maar ook op de nederigheid waarmee zij verricht behoort te worden. De sujūd is daarom geen gewone beweging, maar een houding van volledige onderwerping aan Allah.

Praktische aandachtspunten

- Verricht de sujūd duidelijk en volledig.
- Laat de neerwerping niet slechts een snelle aanraking van de grond zijn.
- Neem deze houding aan met nederigheid en aandacht.
- Wie de sujūd niet volledig kan verrichten, doet dit naar vermogen.
-

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen verrichten de sujūd zo snel dat de neerwerping nauwelijks tot stand komt. Anderen raken de grond slechts vluchtig aan en komen direct weer omhoog. Hierdoor verliest de sujūd haar vorm en waardigheid.

Ook komt het voor dat iemand door lichamelijke klachten de sujūd volledig achterwege laat, terwijl hij nog wel in staat is een deel ervan te verrichten. In dat geval doet hij wat binnen zijn vermogen ligt.

Samenvatting

De sujūd behoort tot de verplichtingen van het gebed. Zij dient duidelijk, volledig en met nederigheid te worden verricht. Door de sujūd toont de dienaar zijn onderwerping aan Allah, en wie haar niet volledig kan verrichten, verricht haar volgens zijn vermogen.

9. Het opkomen uit de neerwerping (Ar-Raf' mina as-Sujūd)

Het opkomen uit de sujūd behoort tot de verplichtingen van het gebed. Nadat de bidder zich heeft neergeworpen, dient hij zich uit deze houding op te richten voordat hij overgaat naar het zitten of naar de volgende rak' ah.

Dit opkomen is een zelfstandige verplichting. Het is dus niet voldoende om de sujūd te verrichten zonder daarna op de voorgeschreven wijze uit deze houding te komen

Bewijs

Ibn ' Āshir رحمه الله zegt:

وَالسُّجُودُ بِالْخُضُوعِ وَالرَّفْعُ مِنْهُ

“En de neerwerping met nederigheid, en het opkomen daaruit.”

Imam Mayyārah legt uit dat het opkomen uit de sujūd afzonderlijk wordt genoemd omdat het een eigen verplichting vormt binnen het gebed. We benoemen dit eveneens als een aparte farḍ en melden daarbij dat men na de sujūd de handen van de grond opheft wanneer men gaat zitten. De bidder verlaat dus eerst daadwerkelijk de neerwerping voordat hij de volgende houding aanneemt. Hierdoor blijven de onderdelen van het gebed duidelijk van elkaar onderscheiden.

Praktische aandachtspunten

- Kom na de sujūd duidelijk omhoog.
- Ga niet haastig van de ene houding naar de andere.
- Laat het opkomen uit de sujūd herkenbaar zijn als afzonderlijke handeling.
- Wie lichamelijk beperkt is, verricht dit naar vermogen.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen komen na de sujūd nauwelijks omhoog voordat zij alweer verdergaan naar de volgende houding. Hierdoor lijkt het opkomen uit de neerwerping meer op een snelle beweging dan op een zelfstandig onderdeel van het gebed.

Samenvatting

Het opkomen uit de sujūd behoort tot de verplichtingen van het gebed. De bidder verlaat de neerwerping duidelijk voordat hij gaat zitten of opstaat voor de volgende rak' ah. Door deze handeling bewust te verrichten, blijven de houdingen van het gebed ordelijk en onderscheiden.

10. Het zitten vóór de taslīm (Al-Julūs li at-Taslīm)

Het zitten vóór de taslīm behoort tot de verplichtingen van het gebed. Hiermee wordt het laatste zitten bedoeld waarin de bidder zich voorbereidt om het gebed af te sluiten met de taslīm.

Dit zitten is een zelfstandige verplichting. Het is dus niet voldoende om de taslīm uit te spreken zonder deze afsluitende zittende houding aan te nemen, voor zover men daartoe in staat is.

Bewijs

Ibn ʿĀshir رحمه الله zegt:

وَالسَّلَامُ وَالْجُلُوسُ لَهُ

“En de taslīm, en het zitten daarvoor.”

Imam Mayyārah legt uit dat het zitten vóór de taslīm afzonderlijk wordt genoemd omdat het een eigen verplichting is binnen het gebed. De taslīm wordt verricht vanuit deze afsluitende zittende houding. Daarom wordt het zitten ervoor niet slechts gezien als een gewoonte, maar als een verplicht onderdeel van het gebed. We behandelen het zitten voor de taslīm eveneens als een afzonderlijke farḍ binnen de verplichtingen van het gebed.

Praktische aandachtspunten

- Neem aan het einde van het gebed de zittende houding aan.
- Verricht de taslīm vanuit deze houding.
- Blijf zitten totdat de taslīm volledig is uitgesproken.
- Wie lichamelijk niet kan zitten, verricht dit naar vermogen.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen haasten zich aan het einde van het gebed en beginnen al te bewegen voordat zij de taslīm hebben uitgesproken. Anderen zitten wel, maar doen dit zo vluchtig dat het afsluitende zitten nauwelijks herkenbaar is. Binnen de Maliki-madhab heeft ook het einde van het gebed zijn eigen orde en waardigheid. Zoals de bidder het gebed bewust binnentreedt met de openingstakbīr, zo sluit hij het bewust af vanuit het zitten vóór de taslīm.

Samenvatting

Het zitten vóór de taslīm behoort tot de verplichtingen van het gebed. De bidder neemt aan het einde van het gebed de zittende houding aan en sluit vanuit deze houding af met de taslīm. Wie niet kan zitten, verricht deze verplichting naar zijn vermogen.

11. De taslīm (At-Taslīm)

De taslīm is de vredesgroet waarmee het gebed wordt afgesloten. Zij behoort tot de verplichtingen van het gebed en wordt uitgesproken aan het einde ervan met de woorden: As-salāmu ‘alaykum. Met deze taslīm verlaat de bidder de staat van het gebed. Zoals de openingstakbīr het begin van het gebed markeert, zo markeert de taslīm het einde ervan.

Bewijs

Ibn ‘Āshir رحمه الله zegt:

وَالسَّلَامُ وَالْجُلُوسُ لَهُ

“En de taslīm, en het zitten daarvoor.”

We behandelen de taslīm op basis van deze woorden als een afzonderlijke verplichting binnen de farā’id van het gebed.

Imam Mayyārah legt uit dat de taslīm een eigen verplichting is waarmee het gebed wordt voltooid. Zij wordt verricht vanuit het laatste zitten en vormt de officiële afsluiting van de ṣalāh. Binnen de Maliki-madhab is één taslīm voldoende; wat overigens met een consensus wordt gesteund. Deze wordt uitgesproken naar de rechterzijde. Bij het uitspreken ervan heeft de bidder de intentie om het gebed te beëindigen.

Praktische aandachtspunten

- Spreek de taslīm rustig en duidelijk uit.
- Verricht haar vanuit de zittende houding.
- Zeg minimaal: As-salāmu ‘alaykum.
- Heb de intentie om met de taslīm het gebed af te sluiten.
- Beweeg niet weg voordat de taslīm is voltooid.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen spreken de taslīm zo snel uit dat de woorden onduidelijk worden. Anderen beginnen al te bewegen of op te staan voordat zij de taslīm volledig hebben uitgesproken.

Samenvatting

De taslīm behoort tot de verplichtingen van het gebed. Zij wordt uitgesproken aan het einde van het gebed met de woorden As-salāmu ‘alaykum en markeert de officiële afsluiting van de ṣalāh. Binnen de Maliki-madhab is één taslīm voldoende, verricht vanuit het laatste zitten en met de intentie om het gebed te beëindigen.

12. De juiste volgorde van de verplichtingen (Tartīb al-Farā'id)

De juiste volgorde van de verplichtingen behoort tot de verplichtingen van het gebed. Dit betekent dat de onderdelen van het gebed worden verricht in de volgorde waarin zij zijn voorgeschreven: het staan vóór de rukū', de rukū' vóór de sujūd, de sujūd vóór het zitten en het zitten vóór de taslīm.

Het gebed is dus niet alleen verbonden aan de juiste handelingen, maar ook aan de juiste volgorde waarin deze handelingen worden verricht.

Bewijs

Ibn 'Āshir رحمه الله zegt:

وَالسَّلَامُ وَالْجُلُوسُ لَهُ وَتَرْتِيبُ أَدَائِهِ فِي الْأُسُوسِ

“En de taslīm, het zitten daarvoor, en de volgorde van uitvoering binnen de fundamenteën.”

Deze volgorde is op basis van deze woorden als een afzonderlijke verplichting binnen de farā'id van het gebed. Imam Mayyārah legt uit dat de verplichtingen van het gebed hun vaste plaats hebben. De bidder mag deze volgorde niet bewust veranderen. Wie bijvoorbeeld de sujūd vóór de rukū' zou verrichten, of de taslīm vóór het laatste zitten, heeft de voorgeschreven orde van het gebed doorbroken. De volgorde maakt het gebed tot één samenhangende daad van aanbidding. Iedere verplichting bouwt voort op wat ervoor komt en bereidt voor op wat daarna volgt.

Praktische aandachtspunten

- Verricht de onderdelen van het gebed in hun voorgeschreven volgorde.
- Ga pas naar de volgende verplichting nadat de vorige is verricht.
- Herstel een vergeten onderdeel volgens de regels van de fiqh.
- Verander de volgorde niet bewust.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen vergeten door haast een onderdeel en gaan direct verder naar de volgende houding. Anderen proberen een vergeten verplichting later in te halen zonder te weten hoe de volgorde daarbij hersteld moet worden. Daarom is het belangrijk dat de bidder leert welke onderdelen tot de fundamenteën behoren en hoe hij handelt wanneer hij daarin iets vergeet.

Samenvatting

De juiste volgorde van de verplichtingen behoort tot de verplichtingen van het gebed. De bidder verricht iedere handeling op haar voorgeschreven plaats, zodat het gebed één ordelijke en samenhangende daad van aanbidding blijft. Bewust afwijken van deze volgorde tast de geldigheid van het gebed aan.

13. De rechte houding (Al-i' tidāl)

De rechte houding behoort tot de verplichtingen van het gebed. Hiermee wordt bedoeld dat de bidder iedere houding volledig en correct aanneemt voordat hij overgaat naar de volgende handeling. Dit geldt onder meer voor het staan, het oprichten na de rukū', het zitten en de overige houdingen waarin het lichaam zijn voorgeschreven vorm moet aannemen. Het is niet voldoende om slechts vluchtig door de bewegingen heen te gaan zonder de houding daadwerkelijk te voltooien.

Bewijs

Ibn 'Āshir رحمه الله zegt:

وَالْاِعْتِدَالُ مُطْمَئِنٌّ بِالْاِلْتِزَامِ

“En de rechte houding, met rust en vastigheid.”

Imam Mayyārah legt uit dat al-i' tidāl betrekking heeft op het volledig aannemen van de voorgeschreven houding. Dit is iets anders dan ṭuma' nīnah, want de rechte houding gaat over de correcte vorm van de houding, terwijl de rust betrekking heeft op het kort tot stilstand komen daarin. De bidder dient dus eerst de houding volledig aan te nemen, waarna hij daarin rust vindt voordat hij doorgaat naar de volgende handeling.

Praktische aandachtspunten

- Neem iedere houding volledig aan.
- Kom na de rukū' goed overeind.
- Verricht het zitten en staan herkenbaar en correct.
- Laat de houdingen niet in elkaar overvloeien door haast.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen komen na de rukū' niet volledig overeind, of gaan na de sujūd direct verder zonder de volgende houding goed aan te nemen. Hierdoor ontbreekt de rechte houding, ook al wordt de beweging zelf wel gemaakt.

Samenvatting

De rechte houding behoort tot de verplichtingen van het gebed. Iedere voorgeschreven houding moet volledig en correct worden aangenomen voordat men verdergaat. Binnen de Maliki-madhhab wordt dit onderscheiden van de rust in de houding, die daarna als afzonderlijke verplichting wordt behandeld.

14. Rust in iedere verplichte houding (Aṭ-Ṭuma 'nīnah)

De ṭuma 'nīnah behoort tot de verplichtingen van het gebed. Hiermee wordt bedoeld dat de bidder in iedere verplichte houding kort tot rust komt voordat hij overgaat naar de volgende handeling.

Het is dus niet voldoende om de juiste houding slechts aan te nemen. Nadat de houding correct is aangenomen, moet het lichaam daarin een moment van stabiliteit bereiken. Hierdoor worden de houdingen van het gebed niet gehaast of vluchtig verricht.

Bewijs

Ibn 'Āshir رحمه الله zegt:

وَالْاِغْتِدَالُ مُطْمَئِنَّةٌ بِالْاِثْرَامِ

“En de rechte houding, met rust en vastigheid.”

Deze rust geldt voor de verplichte houdingen van het gebed, zoals het staan, de rukū', het oprichten na de rukū', de sujūd en het zitten. Wie deze houdingen zo snel verricht dat er geen moment van rust ontstaat, heeft deze verplichting niet op de juiste wijze uitgevoerd.

Praktische aandachtspunten

- Kom in iedere verplichte houding kort tot rust.
- Ga pas verder wanneer de houding duidelijk is voltooid.
- Verricht de rukū', sujūd en het zitten zonder haast.
- Maak onderscheid tussen het aannemen van de houding en het rusten daarin.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen verrichten het gebed zo snel dat de houdingen in elkaar overvloeien. De rukū', het oprichten, de sujūd en het zitten worden dan slechts snelle bewegingen, zonder dat het lichaam werkelijk tot rust komt.

Een andere fout is dat men denkt dat het voldoende is om alleen de houding kort aan te raken of aan te nemen. Binnen de Maliki-madhab is echter ook de rust in deze houding een zelfstandige verplichting.

Samenvatting

De ṭuma 'nīnah behoort tot de verplichtingen van het gebed. Nadat de bidder een verplichte houding correct heeft aangenomen, dient hij daarin kort tot rust te komen voordat hij verdergaat. Zo wordt het gebed met orde, aandacht en waardigheid verricht.

Het volgen van de imam (Ittibā' al-Imām)

Het volgen van de imam behoort tot de verplichtingen van degene die achter een imam bidt. Dit betekent dat de ma' mūm de imam volgt in de bewegingen van het gebed, zonder hem bewust vóór te gaan of zonder geldige reden achter te blijven. Deze verplichting geldt specifiek voor het gezamenlijke gebed. De imam is aangesteld om gevolgd te worden, zodat het gebed van de gemeenschap ordelijk en gezamenlijk wordt verricht.

Bewijs

Ibn ' Āshir رحمه الله zegt:

تَبِعَ مَأْمُومٌ بِإِحْرَامٍ سَلَامٌ

“De ma' mūm volgt bij de openingstakbīr en de taslīm.”

Na de algemene verplichtingen van het gebed behandelen we de verplichtingen die specifiek betrekking hebben op de ma' mūm, waaronder het volgen van de imam en de intentie om hem te volgen.

Binnen de Maliki-madhab volgt de ma' mūm de imam in het gebed. Hij begint zijn openingstakbīr pas nadat de imam zijn openingstakbīr heeft verricht en hij sluit af met de taslīm nadat de imam de taslīm heeft uitgesproken.

Dit volgen betekent niet dat de ma' mūm exact tegelijk met de imam beweegt, maar dat hij ná de imam handelt. Zo blijft de orde van het gezamenlijke gebed behouden. Wie de imam bewust vóórgaat in de handelingen, handelt in strijd met de bedoeling van het gezamenlijk gebed.

Praktische aandachtspunten

- Begin de openingstakbīr pas nadat de imam is begonnen.
- Ga niet vóór de imam in de rukū', sujūd of taslīm.
- Volg de imam rustig en zonder haast.
- Blijf niet bewust ver achter zonder geldige reden.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen bewegen tegelijk met de imam of zelfs vóór hem, vooral bij de rukū', sujūd en taslīm. Anderen wachten zonder reden zo lang dat zij duidelijk achterblijven. Beide zaken gaan in tegen de orde van het gezamenlijke gebed.

Samenvatting

Het volgen van de imam is een verplichting voor degene die achter een imam bidt. De ma' mūm verricht zijn handelingen ná de imam en bewaart daarmee de eenheid en orde van het gezamenlijke gebed. Vooral bij de openingstakbīr en de taslīm is dit volgen nadrukkelijk genoemd door Ibn ' Āshir.

16. De intentie om de imam te volgen (Niyyat al-Iqtidā')

De intentie om de imam te volgen behoort tot de verplichtingen van degene die achter een imam bidt. Dit betekent dat de ma' mūm in zijn hart de bedoeling heeft om zijn gebed te verrichten in navolging van de imam.

Deze intentie geldt specifiek voor het gezamenlijke gebed. Zij hoeft niet met de tong te worden uitgesproken, omdat de plaats van de intentie het hart is.

Bewijs

Ibn 'Āshir رحمه الله zegt:

نِيَّةُ الْإِقْتِدَا لِمُقْتَدٍ بِهِ

“De intentie om te volgen is vereist voor degene die achter een imam bidt.”

Imam Mayyārah legt uit dat deze intentie nodig is omdat het gebed achter een imam een andere situatie is dan het gebed dat iemand alleen verricht. De ma' mūm verbindt zijn gebed aan het gebed van de imam en volgt hem in de handelingen. Daarom is het niet voldoende dat iemand slechts naast de gemeenschap staat en dezelfde bewegingen verricht. Hij dient in zijn hart de intentie te hebben dat hij deze imam volgt.

Praktische aandachtspunten

- Vorm de intentie om de imam te volgen bij het begin van het gebed.
- Spreek deze intentie niet hardop uit.
- Wees je bewust dat je als ma' mūm achter de imam bidt.
- Deze verplichting geldt alleen voor degene die een imam volgt.

Veelgemaakte fouten

Sommige mensen sluiten zich aan bij het gezamenlijke gebed zonder zich bewust te zijn dat zij achter de imam bidden. Anderen denken dat zij deze intentie hardop moeten uitspreken. Binnen de Maliki-madhab bevindt ook deze intentie zich in het hart.

Samenvatting

De intentie om de imam te volgen is een verplichting voor de ma' mūm. Zij onderscheidt het gezamenlijke gebed van het individuele gebed en bevindt zich in het hart. Wie achter een imam bidt, dient vanaf het begin de intentie te hebben om deze imam te volgen.

Slotwoord

Alle lof komt toe aan Allah, de Heer der Werelden. Moge Zijn vrede en zegeningen zijn met onze profeet Mohammed ﷺ, zijn familie, zijn metgezellen en allen die hun weg volgen tot de Laatste Dag.

Met dit werk heb ik getracht de voorwaarden en verplichtingen van het gebed volgens de Maliki-madhab op een toegankelijke, gestructureerde en betrouwbare wijze bijeen te brengen. Daarbij is voornamelijk gebruikgemaakt van de Murshid al-Mu‘īn van Imam Ibn ‘Āshir en de klassieke uitleg van Imam Mayyārah al-Fāsī, aangevuld met andere gezaghebbende Maliki-bronnen waar dat verduidelijking bood.

Het doel van dit boek is niet alleen het overdragen van kennis, maar ook het vergroten van eerbied voor het gebed. Hoe beter een moslim de regels en de wijsheid achter zijn aanbidding begrijpt, des te bewuster en zorgvuldiger zal hij voor zijn Heer staan. Ware kennis behoort immers te leiden tot oprechtheid, nederigheid en een sterkere verbondenheid met Allah.

Tegelijkertijd is dit werk bedoeld als een hulpmiddel bij de studie en niet als vervanging van de levende overdracht van kennis. De islamitische wetenschappen worden van oudsher geleerd onder begeleiding van mensen van kennis, zodat begrip, praktijk en karakter hand in hand groeien. Ik moedig de lezer daarom aan zich verder te verdiepen, lessen bij te wonen en de weg van het zoeken naar kennis met geduld en standvastigheid voort te zetten.

Hoewel dit boek met grote zorg is samengesteld, blijft het mensenwerk. Volmaaktheid behoort uitsluitend aan Allah. Mocht de lezer een fout of onjuistheid aantreffen, dan stel ik het zeer op prijs wanneer hij mij daarvan op een respectvolle wijze op de hoogte brengt, zodat deze in een volgende druk kan worden verbeterd. Daarmee draagt hij bij aan het behoud en de juiste overdracht van kennis.

Ik vraag Allah de Verhevene dit werk zuiver omwille van Zijn Aangezicht te maken, het te accepteren, de lezer er profijt van te schenken en het te laten behoren tot de blijvende goede daden op de Dag waarop bezit noch kinderen baten, behalve wie tot Allah komt met een zuiver hart.

Alle lof komt toe aan Allah, de Heer der Werelden.

"Accepteert Allah mijn gebed?"

Dat is misschien wel de belangrijkste vraag die een moslim zichzelf kan stellen. Vijf keer per dag staan miljoenen moslims voor hun Heer. Toch is niet ieder gebed automatisch geldig. Voordat een moslim kan bidden, moet aan bepaalde voorwaarden worden voldaan. Daarnaast kent het gebed verplichtingen die niet mogen ontbreken. Zonder deze fundamenteën is het gebed niet geldig.

In dit boek behandelt ustaadh Karim Abu Uways de voorwaarden en verplichtingen van het gebed volgens de Maliki-madhhab, gebaseerd op de Murshid al-Mu‘īn van Imam Ibn ‘Āshir en de gezaghebbende uitleg van Imam Mayyārah al-Fāsī. De onderwerpen worden stap voor stap uitgelegd, ondersteund met bewijzen uit de Koran, de Sunnah en de klassieke Maliki-rechtstraditie.

Heldere uitleg, praktische voorbeelden en veelvoorkomende fouten maken dit boek geschikt voor zowel zelfstudie als klassikaal onderwijs. Een toegankelijk en betrouwbaar naslagwerk voor iedere moslim die zijn gebed met meer kennis, rust en overtuiging wil verrichten.

Ustaadh Karim Abu Uways is docent, auteur en oprichter van Qiblah Instituut. Hij houdt zich bezig met islamitisch onderwijs, het ontwikkelen van lesmateriaal en het schrijven van educatieve werken, gebaseerd op de klassieke islamitische wetenschappen.

